

9e JAARGANG
NUMMER 2
FEBRUARI 1973

DAAD
EN
GEDACHTE

**orgaan gewijd aan de problemen
van de zelfstandige arbeidersstrijd**

BIJ ELKE BIJZONDERE HANDELING GAAT
HET DENKEN AAN HET DOEN VOORAF.
BIJ HET HANDELEN VAN KLASSEN OF
MASSA'S BLIJKT DE BETEKENIS VAN
HET HANDELEN PAS ACHTERAF. HIER
GAAT DE DAAD VOORAF AAN HET BE-
GRIP.

DAAD EN GEDACHTE

Orgaan gewijd
aan de problemen
van de zelfstandige
arbeidersstrijd

GEEN VASTE ABONNEMENTSPRIJS

De uitgave zal worden bekostigd uit VRIJWILLIGE
bijdragen

Red. en am.: Corn. Outshoornstraat 1', Amsterdam-W.
Postgiro 307695

I N F O R M A T I E B E T R E F F E N D E F I A T

Een van de regelmatige lezers van ons blad, die vloeiend Italiaans spreekt, vertoefde ongeveer een maand geleden een week in Italië. Daar sprak hij met diverse Italianen, onder andere met enkelen met wie wij indirecte contacten onderhouden. In Turijn ontmoette hij iemand, die zeer nauwe relaties onderhoudt met arbeiders, die werkzaam zijn in de bekende automobiefabrieken van FIAT. Wat die hem mededeelde over de situatie in de FIAT-bedrijven is verwerkt in het onderstaande relaas. In de afgelopen herfst was er in een klein dorpje in de Franse Jura een internationale ontmoeting, waaraan ook werd deelgenomen door Italianen. Zij brachten daar eveneens de situatie bij de FIAT-fabrieken ter sprake. De mededelingen, die tijdens de weekeind-conferentie in de Franse Jura werden verstrekt en de informaties, die de bewuste lezer van ons blad regelrecht in Turijn verzamelde, komen nauwkeurig met elkaar overeen. Er zijn géén punten, waarop zij van elkaar afwijken. Er zijn wel in de Jura iets méér feiten meegedeeld - soms ook minder - dan waarmee onze Nederlandse vriend naar huis kwam. Die meerdere informatie is ten dele in 't onderstaande verhaal verwerkt, zonder dat wij precies hebben aangegeven, wat uit de ene bron en wat uit de andere afkomstig is. Daar moet nog aan worden toegevoegd, dat wij de inlichtingen waarover wij korte notities maakten, weergeven in onze eigen woorden. - Red. D. & G.

DE AUTOMOBIELEFABRIEKEN van FIAT zijn een van de grootste, zo niet de aller-grootste, industriële ondernemingen in Italië. Binnen het Italiaanse kapitalisme neemt FIAT een monopolpositie in. Het in de noorditaliaanse stad Turijn gevestigde bedrijf beheerst, sedert de oprichting, het economisch leven van die stad. Er is bijna géén Turijns gezin, dat niet één of meer familieleden telt die bij FIAT werkzaam zijn. Er is nauwelijks een familie in Turijn, die niet direct of indirect van FIAT afhankelijk is.

In de FIAT-bedrijven - er zijn er verscheidene, gelegen in verschillende delen van de stad - werken bij elkaar 130.000 vaste arbeiders. Daarnaast heeft FIAT nog een zéér groot aantal losse krachten in dienst, een aantal echter dat schommelt. Tot voor zeer kort waren er alleen al 1200 personeelsleden permanent be-

zig met de berekening en het uitbetalen van de weeklonen. In de allerjongste tijd is de loonadministratie van FIAT gemechaniseerd. Computers doen nu wat voorheen door mensen werd verricht.

In de gelederen van het noorditaliaanse industrieproletariaat strijden en streeden altijd reeds de FIAT-arbeiders in de voorste gelederen. Niet in de armoegebieden van het onderontwikkelde Italiaanse zuiden bevindt zich het front van de klassenstrijd, maar in het, naar verhouding, welvarende noorden. Naar verhouding, zeggen wij, want "welvaart" is natuurlijk een relatief begrip, zo goed als de "armoede" uiteraard. Bovendien, het noorden moge zijn industriële centra hebben, zoals Turijn, Milaan en Genua (men spreekt in Italië van "de industriële driehoek"), er zijn óók in Noorditalië streken, waar de werkgelegenheid zo gering is, dat de arbeidende bevolking er regelmatig pendelt naar het nabijgelegen Zwitserland.

Wat de FIAT-arbeiders betreft, ze hebben tegen het eind van de zestiger jaren een paar maal op spectaculaire wijze actie gevoerd. De laatste van die grote acties, die altijd de vorm van - nu eens officiële-, dan weer "wilde" - stakingen aannamen, had plaats in 1969. Weken en weken achtereen werden de FIAT-fabrieken toen volkomen lamgelegd. Nog niet zo heel lang geleden is er opnieuw gestaakt. Niet zo langdurig, wél met grote verbetering. Wat bij die jongste staking opviel was de vindingsrijkheid, waarmee de FIAT-arbeiders zich teweerstelden tegen iedere poging van de bedrijfsleiding om het effect van de actie zo gering mogelijk te doen zijn.

Op het moment dat de staking uitbrak bevond zich in de fabriek een groot aantal van de lopende band gekomen, maar nog niet afgeleverde wagens. De directie poogde terstond die wagens naar de dealers af te voeren teneinde de verkoop ervan veilig te stellen. Het was de bedoeling, dat de auto's door soldaten op spoorwegwagons zouden worden geladen. Die gedachte moest men noodgedwongen laten varen doordat de FIAT-arbeiders de rails losschroefden. Daarop besloot de directie, dat de fonkelnieuwe auto's dan maar met behulp van de bekende opleggers via de weg zouden worden afgevoerd. Militairen vormden toen een ondoordringbaar cordon bij de fabriek en bij vele stuks tegelijk werden de FIATS in twee lagen boven elkaar op de speciale vrachtauto's gereden. De militaire bewaking maakte het de stakers onmogelijk dat laden te verhinderen. Niettemin waren de arbeiders niet voor één gat te vangen.

Op niet al te grote afstand van de fabriek moesten de trailers met de fonkelnieuwe FIATS een bergachtig terrein passeren, waar tussen de rotsblokken ook grote aantallen keien en stenen verspreid lagen. Daar hadden de verbolgen stakers zich verzameld. Toen de opleggers nu voorbij kwamen werden ze bekogeld. Van de zich daarop bevindende personenauto's was er daarna niet één meer geschikt om te worden afgeleverd.

Men behoeft geen vreemdeling in Jeruzalem te zijn om te beseffen, dat een dergelijk optreden der FIAT-arbeiders natuurlijk allerminst de goedkeuring had van de vakbeweging. De arbeiders traden onder hun eigen verantwoordelijkheid op, zo goed als zij ook onder hun eigen verantwoordelijkheid ditmaal de strijd hadden aangebonden. Kenmerkend voor hun zelfstandig optreden was onder meer het feit, dat zij niet het minste respect aan de dag legden voor de particuliere eigendom. Zij aarzelden niet fabriekseigendom - dat zijzelf hadden helpen vervaardigen - in het belang van hun actie te vernielen. Hoe de vakbeweging of andere representanten van de burgerlijke maatschappij daarover dachten, interesseerde hen niet in het minst.

De gewelddadigheid die zich bij de zojuist beschreven actie manifesteerde, is één van de symptomen van het feit, dat de FIAT-arbeiders hoe langer hoe min-

der de traditionele wegen van de vakbeweging volgen. Er zijn veel meer symptomen daarvan en het meerendeel is van volstrekt "vreedzame" aard. De bedrijfsvoering van FIAT, ja eigenlijk de kapitalistische productie als zodanig, wordt er niet minder door bedreigd. Eén van de middelen, waarvan de FIAT-arbeiders - en trouwens niet zij alléén - zich verzetten tegen de arbeidsverhoudingen waarin zij dagelijks verkeren, is het zogenaamde absenteïsme.

Het verschijnsel doet zich allerminst alleen in Italië voor. Onlangs spraken wij een kennis uit de Verenigde Staten, die ons vertelde, dat het absenteïsme van de arbeiders aldaar zulke vormen aanneemt, dat de productie er ernstige hinder van ondervindt en dat de ondernemers er zich in toenemende mate zorgen over maken. In Groot-Brittannië is het al niet anders gesteld en ook in Nederland worden er in medische- en sociale vaktijdschriften, die speciaal voor het management bestemd zijn, voortdurend artikelen aan gewijd.

Bij de FIAT-fabrieken in Italië bedraagt 't absenteïsme constant 15%. Op bepaalde momenten ligt het percentage der niet op het werk verschenen arbeiders veel en veel hoger. Tussen kerstmis en nieuwjaar bijvoorbeeld hebben de FIAT-fabrieken in de achter ons liggende decembermaand als gevolg van het absenteïsme in het geheel niet kunnen draaien.

Het absenteïsme is een reactie op de werkverhoudingen. Het verschijnsel gaat hand in hand met een totale verandering van hun instelling en dientengevolge ook met de vormen van hun actie. De tijd, dat zij bij stakingen in optocht achter het vaandel van hun vakbonden door de straten van Turijn trokken en "ordelijke" demonstraties hielden, schijnt tot het verleden te behoren. Hun strijd is ook - om redenen die wij aanstonds nog nader zullen beschouwen - veel minder gericht op typische eisen als méér salaris of 'n betere c.a.o., althans in de "klassieke" vorm. Wat de vakbeweging aan de onderhandelingstafel bereikt en wát voor c.a.o. er afgesloten wordt interesseert hun minder dan in het verleden. Ze hebben hun specifieke eisen, maar die hebben direct betrekking op de verhoudingen in de fabriek zelf. Op de duur van de pauze, op de snelheid van de lopende band vooral. Pogingen van de vakbeweging om de snelheid van de lopende band en het moordende arbeidsritme buiten de onderhandelingen te houden en de arbeidsrust te herstellen en het absenteïsme te verminderen door de arbeiders te paaien met wat hoger loon, stuiten bij de FIAT-werkers op een muur van onverschilligheid en van vijandigheid op analoge wijze als bijvoorbeeld de arbeiders van de Chrysler-automobiefabrieken in de Verenigde Staten de fraaie overeenkomsten tussen directie en vakbond aan hun laars lappen.

De Italiaanse vakbeweging heeft gepoogd de ontevredenheid van de FIAT-arbeiders over het tempo en de interne bedrijfsverhoudingen te "vertalen" in even algemene als vage termen van loonpercentages in de metaalindustrie. Dat soort "vertalingen" zijn de FIAT-directie (en het Italiaanse kapitalisme in het algemeen) natuurlijk welkom. Bedrijven als Fiat of Olivetti in Ivrea willen best hogere lonen betalen, als er maar gewerkt wordt en dan nog liefst in het tempo, dat de directie voorschrijft en dat door de lopende band aan de arbeiders wordt opgelegd. Maar de FIAT-arbeiders zijn er niet ingetrapt. Hun onverschilligheid en apathie ten opzichte van de vakbeweging neemt voortdurend toe. De organisatiegraad van de FIAT-arbeiders, die in de historie van de traditionele Italiaanse arbeidersbeweging menigmaal ten voorbeeld is gesteld, is uitzonderlijk laag geworden. Er is een schatting, dat die op het ogenblik niet meer dan tien procent bedraagt. Volgens anderen is het percentage georganiseerden bij FIAT veel geringer dan tien. Aangenomen mag worden dat circa 13.000 FIAT-arbeiders bij een vakbond zijn aangesloten. Dat is inderdaad een tiende deel van de 130.000 vaste personeelsleden. Maar de vele duizenden losse FIAT-arbeiders zijn dan buiten beschouwing gelaten.

Nu we het toch over organisaties hebben: onder de FIAT-arbeiders telt de PCI, de communistische partij van Italië, op het ogenblik niet meer dan duizend leden. Dat is een belachelijk gering aantal, vooral wanneer men bedenkt, dat deze PCI de FIAT-fabrieken en de stad Turijn eens beschouwen kon als een van haar allersterkste burchten. Maar de FIAT-arbeiders interesseren zich nu eenmaal meer voor hun dagelijks leven in de fabriek, dan voor de abstracte politieke leuzen van de ver in Rome zetelende heren bolsjewistische politici.

Demonstraties zoals men die in het verleden zag, en waartoe vakbeweging en partij hen in het verleden altijd weer met snorkende leuzen opriepen - leuzen, die meestal met de werkverhoudingen bij FIAT weinig of niets te maken hadden - zijn er zoals gezegd nauwelijks meer. Maar dat betekent niet, dat de FIAT-arbeiders niet de straat op gaan. De verspreide ligging der FIAT-bedrijven binnen Turijn alleen al dwingt hen er toe. Wordt er in één fabriek de arbeid neergelegd, dan gaat het in optocht naar een andere fabriek om het personeel daar van de actie in kennis te stellen en mede in de strijd te betrekken. Het zal niemand verbazen dat dergelijke stoeten van zelfstandig optredende arbeiders die door de straten trekken, door de Turijnse politie niet meer als "vreedzame en ordelijke" demonstraties worden beschouwd, ook al wordt er door zo'n menigte arbeiders geen enkel vandalisme of geen enkele gewelddadigheid gepleegd. Een "ordelijke" demonstratie, zo kan men hier nog weer eens uit leren, dat is in de ogen der politie geen demonstratie zonder molestaties, nee het is een demonstratie, die zich binnen de perken van de bestaande maatschappelijke orde houdt. Dat doen - en daar hebben de officiële autoriteiten nu eenmaal een veel scherper instinct voor dan de arbeiders zelf - spontaan gevormde optochten van zelfstandig handelende stakers nu eenmaal van nature niet. Dat betekent derhalve dat zich onder dergelijke omstandigheden telkens weer het probleem voordoet van een mogelijk ingrijpen van de kant van de politie.

De FIAT-arbeiders hebben daar wel wat op gevonden. Arbeiders, we hebben het vaak genoeg betoogd, zijn vindigrijk en we hebben hierboven al laten zien, dat de FIAT-arbeiders zich niet voor één gat laten vangen. Wat zij doen is: hun stoet van stakers als iets anders maskeren dan hij werkelijk is. Zodra in 'n bepaald bedrijf van FIAT de arbeid is neergelegd en de arbeiders voelen de behoefte om zich in massa naar een andere Fiat-fabriek te begeven, waar op dat ogenblik nog wordt gewerkt, dan gaat er een voruwelijk personeelslid, bij voorkeur een jong en aantrekkelijk ding in minirok voorop. Daarachter volgen de mannen op de manier waarop heetgebakerde, snel verliefde, uiterst volhardende Italiaanse mannen achter een knappe vrouw aanlopen. Sissend, fluitend, onder het geroep van "Dag lekker dier", "Dag schatje", "Zeg hoor nou eens even kind", enzovoort, trekt de sliert van stakers van de ene Turijnse wijk naar de andere. Welke politieman, wiens wieg onder de warme Italiaanse zon gestaan heeft, zou daar niet begrijpend glimlachen of óók zijn lippen tuiten?

Voor dergelijke vernuftigheidjes om de ordebewakers te bedotten halen de bureaucraten van de vakbeweging natuurlijk verachtelijk hun neus op. Stakende arbeiders "horen" zich zo niet te gedragen. Stakende arbeiders "horen" zich niet als verliefde apen aan te stellen. Stakende arbeiders "horen" achter de vliegende vaandels van "hun" organisaties in brede rijen met dreunende schreden over de boulevards van Turijn te marcheren. Stakende arbeiders "horen" geen meisjes na te roepen of te fluiten, maar zij "horen" de Internationale of Bandierra Rossa te zingen. De vakbonds-bureaucraten, wier functie 't is de arbeidskracht aan het kapitaal te verkopen aarzelen niet een dergelijk optreden van stakende arbeiders als "de arbeidersbeweging onwaardig" te bestempelen. Maar de FIAT-arbeiders hebben er lak aan wat hoort of niet hoort.

De Italiaanse vakbeweging is natuurlijk even hard als de patroons gekant te-

gen het absenteïsme, dat zij dan ook met alle middelen zoekt te bestrijden. De vakbeweging vindt, dat een arbeider in de fabriek hoort en dan het liefst met een lidmaatschapsboekje natuurlijk. Maar ook op dat punt hebben de Italiaanse arbeiders in het algemeen en de FIAT-arbeiders in het bijzonder, andere opvattingen over wat "hoort" dan de bonden hebben. Met hun strijd tegen het absenteïsme hebben de bonden dan ook geen enkel resultaat geboekt.

De Italiaanse vakbeweging heeft in de veronderstelling verkeerd, dat die arbeiders van FIAT die in 1969 haantje de voorste speelden tijdens de - officiële - grote stakingsactie, arbeiders waren die van de "echte vakbewegingsmentaliteit" vervuld waren en dat zij derhalve het eerst vatbaar zouden zijn voor haar argumenten tegen het absenteïsme. Het tegendeel is het geval gebleken. Zij die in '69 in de strijd vooraan stonden bleken dezelfde te zijn, die zich in de huidige periode telkens weer het eerste ziek meldden. Onder de allerstrijdbaarste figuren zijn er, die er zich op beroepen in een tijdsbestek van twee jaar bij elkaar niet minder dan driehonderd dagen ziek te zijn geweest.

De situatie is natuurlijk de FIAT-directie een doorn in het oog. Zij van haar kant voert uiteraard ook een strijd tegen het absenteïsme. De bestaande wettelijke bepalingen maken het haar daarbij niet gemakkelijk. Nog niet zo lang geleden is er in Italië een nieuwe wet op het ontslagrecht van kracht geworden. Die wet zegt onder andere dat dalende winsten van een bedrijf bij de arbeidsbureau's niet als reden voor een ontslagvergunningsaanvraag kunnen worden aangevoerd. Was het anders dan zou de zaak natuurlijk heel eenvoudig liggen, omdat vanzelfsprekend het absenteïsme tot een daling van de bedrijfswinsten voert. De bedrijfsleiding moet het dus op een andere manier versieren. Omdat "wangedrag" wél als een wettige ontslagreden wordt beschouwd, proberen de voormannen en chefs bij FIAT de arbeiders die ze liever kwijt zouden willen voortdurend tot wangedrag te provoceren. Gemakkelijk valt ze dat niet, en alweer om deze reden, dat arbeiders nu eenmaal vindingrijk zijn.

Als een enkel voorbeeld van die vindingrijkheid kan men het verhaal beschouwen van de FIAT-arbeider, die zijn uiterste best deed om duidelijk te demonstreren dat de snelheid van de lopende band veel en veel te groot was. Nooit was hij klaar met het aandraaien van de moeren op het moment dat de band zich weer in beweging zette. Op een gegeven ogenblik klom hij op de band en bleef sleutelen terwijl de band zich voortbewoog door de fabriek. De opzichter zag hem op een gegeven ogenblik boven op de band, dicht bij de fabriekszoldering. Hij meende zijn kans te zien en riep dreigend: "Hé, wat doe jij daar?" De positie waarin de aangesprokene zich bevond, maakte het noodzakelijk de band stop te zetten. De man zou anders niet meer heelhuids op de grond hebben kunnen komen. Maar de betrokkene was door de dreigende toon helemaal niet uit 't veld geslagen. "Wat ik doe?", riep hij. "Werken natuurlijk, wat anders? Ik werk hier!" En de opzichter moest het er bij laten. Een optreden tegen de betrokkene zou onvermijdelijk op felle reacties van de overige arbeiders zijn gestuit.

Momenteel - daarin stemmen alle informaties met elkaar overeen - laten de FIAT-arbeiders zich door opzichters of chefs niet meer intimideren. Ze hebben duizend manieren om zich aan het hun door de band opgelegde arbeidstempo te onttrekken. Ze lachen om de bevelen die hun worden gegeven. Ze maken zelf de dienst uit. Ze hebben een situatie geschapen, die de bedrijfsleiding tot volslagen wanhoop drijft. Er heerst in de FIAT-fabrieken naar burgerlijke begrippen een onbeschrijflijke en onvoorstelbare chaos. Ze weigeren vierkant overuren te maken en nachtarbeid te verrichten. Ze lachen de vakbondsgedelegeerden gewoon in hun gezicht uit, maar ze gaan er wél gretig op in, wanneer diezelfde gedelegeerden, om het geschokte prestige van de vakbond maar weer eens op te vijzelen, de een of

andere "wisselstaking" proclameren, waarbij beurtelings de ene, dan weer de andere afdeling wordt stilgelegd.

FIAT is een modern kapitalistisch bedrijf. FIAT vertegenwoordigt in Italië de modern-industriële vorm van productie. Aangezien de Italiaanse staat allerm minst de bij de modern-kapitalistische productiewijze aangepaste bestuursvorm is, staat FIAT-directeur Agnelli voortdurend op gespannen voet met de overheid. Agnelli verwijt de Italiaanse regering, dat de belastinggelden die uit het FIAT-bedrijf gepompt worden door haar niet efficiënt, d.w.z. niet in het belang van de moderne kapitalistische economie worden aangewend. Agnelli fungeert in Italië als de fypisch modern-kapitalistische criticus van 'n parasitair staatsapparaat. Uit de diepe tegenstelling tussen modern-kapitalistische productie en achterlijke politieke structuur kunnen alle tegenstellingen in de Italiaanse politiek en de vele impasses waarin het Italiaanse parlementarisme verkeert, verklaard worden.

Agnelli, die voor elke 800 lire die hij aan loon uitbetaalt, 700 lire belasting moet betalen, beschuldigt Rome er openlijk van "niets met dat belastinggeld te doen". Agnelli wil, dat de overheid dat geld besteedt voor sociale woningbouw in de omgeving van Turijn. Goedkope arbeidershuizen betekenen, dat FIAT de mogelijkheid heeft meer arbeiders uit 't zuiden aan te trekken, arbeiders die een lagere levensstandaard gewend zijn; arbeiders, die vanwege de armoede ginds, banger zijn dan de noordelingen om hun baantje te verliezen; arbeiders die als gevolg van 'n eeuwenlange onderdrukking door de grootgrondbezitters uit Calabrië, Ampulië of Sicilië, slaafser en gewilliger zijn dan de brutale proletariërs uit Turijn of uit Milaan.

Agnelli wil óók een spreiding van de FIAT-fabrieken over Italië op de manier, waarop in ons land bijvoorbeeld Philips zijn bedrijven heeft gespreid. Als de arbeiders uit het Italiaanse zuiden dan niet allemaal naar Turijn kunnen komen, dan wil Agnelli best met FIAT-fabrieken naar het zuiden komen. Dat heeft voor hem het grote voordeel, dat hij daar dicht bij een groot reservoir aan arbeidskracht zit, dat hij als rechtgeaard kapitalist gewoon "zonde" vindt om ongebruikt te laten. Bovendien rekent Agnelli zichzelf voor, dat industrievestiging in het Italiaanse zuiden voor de zuiditaliaanse arbeiders een stijging van de levensstandaard zal betekenen, die een gunstige uitwerking moet hebben op de binnenlandse afzet der FIAT-automobielen. Ook gelooft Agnelli - en hij wordt niet moede om het via de door hem beheerste kranten publiekelijk te laten verkondigen - dat een stijging van de levensstandaard in het zuiden van Italië en daardoor in Italië in het algemeen, nieuwe behoeften zal creëren en dat de drang om die behoeften te bevredigen tot een vermindering van het absentisme voeren zal. Maar als er van al die schone dromen iets terecht wil komen, dan moeten er in het Italiaanse zuiden meer spoorverbindingen, betere wegen en modernere havens komen. Dan moet een "lakse en corrupte regering" eindelijk eens de handen uit de mouwen steken, dan moet - om 't in ónze terminologie te zeggen - de Italiaanse politieke bovenbouw aan de economische onderbouw worden aangepast.

Bij dat streven vindt FIAT-directeur Agnelli alles aan zijn zijde, wat als de exponent van modern-kapitalistische opvattingen kan worden beschouwd, dat wil zeggen in de eerste plaats de vakbeweging en de P.C.I. De Italiaanse bolsjewieken staan op alle punten die wij genoemd hebben volledig achter Agnelli. Op het absentisme - de spontane arbeidersreactie op de kapitalistische arbeidsverhoudingen - is de P.C.I. niet minder gebeten dan de heer Agnelli. Niet voor niets beroemt de P.C.I. er zich op, dat in Emilio, dat bestuurd wordt door een tot deze partij behorende burgemeester, van enig absentisme geen spoor te bekennen zou vallen.

De vakbonden voeren bij dat alles hun eigen actie. Zij bestrijden niet alleen

het absenteïsme, ze gaan ook fel tekeer tegen de weigering van de FIAT-arbeiders om overuren te maken. De vakbeweging wijst daarbij vol trots op de "prachtige arbeidsverhoudingen", die er bij FIAT toch maar bestaan. Is er in dat bedrijf geen sprake van waardevast loon dat automatisch met de prijsstijgingen omhoog gaat? Inderdaad. Daar ligt dan ook - de boven reeds terloops aangeduide - reden dat loonacties voor de FIAT-arbeiders minder betekenis hebben gekregen; hun uitbuiting via het ritme van de lopende band wordt echter voortdurend groter.

Samengevat: de FIAT-arbeiders staan voor de noodzaak zélfstandig strijd te voeren en zij ontwikkelen tastend en zoekend, met vallen en opstaan, nieuwe vormen van actie. Het kapitalisme, voor de noodzaak geplaatst aan die acties het hoofd te bieden, zoekt het antwoord in de richting van een modernisering van het Italiaanse kapitalisme. Zogenaamd radicale partijen en de vakbeweging zijn daarbij zijn trouwste bondgenoten.

=====

L O P E N D E B A N D E N A B S E N T E Ï S M E

Het toonaangevende Amerikaanse dagblad "New York Times" heeft onlangs nog weer eens aandacht besteed aan het in het Amerikaanse bedrijfsleven hand over hand toenemende absenteïsme, vooral onder die arbeiders, die werk aan de lopende band verrichten en in het bijzonder onder de arbeiders van de Amerikaanse automobieliindustrie. De "New York Times" herinnerde daarbij aan een rapport, dat in het jaar 1970 werd uitgebracht door de vakbond "United Automobile Workers" ("Verenigde Automobielenwerkers"). Uit dat rapport bleek, dat op maandagen en vrijdagen er maar liefst 15% van de arbeiders niet op de fabrieken verschenen zonder enige geldige reden en dat de afkeer van het lopende-bandwerk ertoe leidde, dat sommige bedrijven een jaarlijks verloop hadden van bijna 100% van het hele personeel.

Sedert het rapport werd uitgebracht - ruim twee jaar geleden - heeft de afkeer van de arbeiders zich nog veel duidelijker gedemonstreerd. In een nieuwe fabriek van Chrysler te Lordstown in Ohio leidde die afkeer tot een hardnekkige strijd van de grotendeels nog vrij jeugdige arbeiders. Aan die strijd hebben wij destijds in "Daad en Gedachte" aandacht besteed. Vervolgens wordt de roep van de werknemers dat de bedrijven iets aan de geestdodendheid van het lopende bandwerk moeten doen, voortdurend luider. General Motors heeft er op geantwoord met een nog grotere vereenvoudiging van de aan de band te verrichten handelingen. Gevolg: het onbehagen is nog groter geworden, het absenteïsme is toegenomen, de acties waarmee de arbeiders zich tegen de band verzetten nemen voortdurend heftiger vormen aan en er ontstaat een voor het hele Amerikaanse bedrijfsleven gevaarlijke en verontrustende spanning. Daaruit valt de bezorgdheid van de "New York Times" natuurlijk te verklaren. Onder de druk van anderen op is ook de vakbond UAW genoodzaakt geweest iets te ondernemen. De bond heeft aan de Chrysler-directie meegedeeld, dat hij besprekingen wenst over de vraag in hoeverre het lopende bandwerk valt te humaniseren. Tot de druk van onder op behoort volgens een bericht in de "New York Times" ook de sabotage. Volgens de krant die wij hier citeren neemt de druk van de automobielenarbeiders op de leiding van de UAW voortdurend toe. De "New York Times" spreekt natuurlijk niet van een tegenstelling tussen de arbeiders en de UAW-bureaucratie. Dat doet er weinig toe. De lezer proeft die tegenstelling tussen de regels door bijzonder duidelijk.

M I L I K O W S K I O V E R
H E T P R O B L E E M
D E R B E J A A R D E N

Op woensdag 17 januari bespraken de Provinciale Staten van Utrecht een door de gedeputeerden uitgebrachte nota over 't bejaardenbeleid. Zoals gebruikelijk bevatte het ter discussie gestelde stuk een menigte gegevens en aanbevelingen. Men kon er in lezen, hoeveel inwoners van boven de 65 jaar de provincie Utrecht volgens de jongste statistieken telde, hoeveel bejaardenwoningen er waren en hoeveel bejaardentehuizen, hoe het met de gezondheidstoestand der oudere inwoners was gesteld, welke mogelijkheden er voor hun ontspanning waren, over hoeveel verpleegsters men beschikte, welke verzorgingsoorden respectievelijk als "goed", "matig" of "slecht" dienden te worden aangemerkt en hoe groot - berekend aan de hand van bevolkingsprognoses - het aantal bejaarden wel zou zijn in bijvoorbeeld 1980.

"Een kanp stuk werk", oordeelden de Statenleden. Die mening kan niet worden tegengesproken, zomin als het echter kan worden tegengesproken, dat er aan de bewuste nota "een kleinigheid" mankeerde. Op die "kleinigheid"

=====

is door twee statenleden geweest. Het bejaardenvraagstuk, zo betoogden zij allebei, is niet het vraagstuk van het ouder worden of van de behoeften van de ouder wordende mens, het is geen kwestie van leeftijdsopbouw der bevolking, het gaat daarbij niet om de vermindering der biologische functies. Het bejaardenprobleem, zo verklaarden zij, is een maatschappelijk probleem.

Beide Statenleden, de een een nederlands-hervormd lid van de Partij van de Arbeid, de ander een VVD-er, beriepen zich op 'n recente uitspraak van de Leidse socioloog dr. Milikowski. "Een bejaardenprobleem", heeft die gezegd, "is er alleen maar voor de economisch zwakken. De diepste oorzaken van het bejaardenprobleem liggen in ons economisch systeem". Een uitspraak, die - zoals een van de beide sprekers opmerkte - "nogal hard is aangekomen". Bij wie dan wel?, vragen wij. Bij al diegenen ongetwijfeld, die altijd maar weer de maatschappelijke aard en de maatschappelijke basis van dit soort vraagstukken plegen te ontkennen. Zoals de meeste VVD-ers en de meeste PvdA-ers. Het is met het bejaardenvraagstuk net als met het woningvraagstuk. Het bestaat alléén aan één kant van de klassenscheiding. Dat echter verklaarden de geachte Statenleden natuurlijk nét niet.

E E N S T A K I N G I N W I N S C H O T E N

VAN EEN kameraad in het Noorden des lands (zoals dat met een wat plechtige stijlform heet) ontvingen we een aantal gegevens betreffende een staking, die in de herfst van het vorige jaar heeft plaats gevonden bij de cartonagefabriek van Zaadhof in Winschoten. Het is interessant materiaal, dat we onze lezers niet willen onthouden, ook al is de bewuste actie - die met een volledige overwinning van de arbeiders eindigde - al weer geruime tijd achter de rug.

Wat een nadere beschouwing van deze strijd de moeite waard maakt, is een serie feiten. We noemen daarvan:

- de omstandigheid, dat het om een "wilde" staking ging, waar de bond zich

niet achter wilde scharen, omdat - gelijk een hoofdbestuurder verklaarde - wanneer de organisatie dat zou doen, zij in strijd met de c.a.o. zou handelen;

- de omstandigheid, dat aan het einde van de actie bleek, dat aan de eisen der stakende arbeiders kon worden voldaan zonder dat aan de bestaande c.a.o. geweld werd aangedaan, wat zich overigens al in de loop van het conflict voortdurend liet vermoeden, en derhalve dus óók:

- de omstandigheid, dat daarmee het argument van de bond wel in een zeer merkwaardig licht komt te staan;

- de wat ongewone omstandigheid dat de directie van 't bedrijf en de stakende arbeiders elkaar in de kolommen van de "Winschoter Courant" te lijf gingen met een felle polemiek, waarbij de directie tegenover de heldere argumentatie door de arbeiders duidelijk het onderspit dolf;

- voorts de omstandigheid, dat de directie, nadat zij reeds aan de eisen van haar personeel tegemoet was gekomen, terugkrabbelde en dat er op de werkhervatting een tweede staking met bedrijfsbezetting moest volgen om haar volledig op de knieën te krijgen;

- tenslotte de omstandigheid, dat de stakers bij Zaadhof er tot het uiterste op bedacht waren hun volledige onafhankelijkheid en zelfstandigheid te bewaren, zodat zij iedere hulp van buiten - zowel die van Fré Meis als van de aan de Groninger universiteit verbonden voormalige studentenleider Ton Regtien - onverbiddelijk afwezen.

De staking brak uit op donderdag 12 oktober. Toen de volledige zege veilig was gesteld wees de kalender 13 november aan. Tussen die beide data lag $4\frac{1}{2}$ week van vastberaden actie, waaraan door het voltallige personeel zonder ook maar één uitzondering werd deelgenomen.

De reden tot de staking was de weigering van directeur M.B. Zaadhof jr. om 'n soortgelijke kerstgratificatie en winstuitkering te betalen als wél uitgekeerd werd in soortgelijke bedrijven in Oude- en Nieuwe Pekela. De arbeiders van Zaadhof wilden met hun collega's in de Pekela's over één kam geschoren worden. Ze legden de arbeid neer en verklaarden die niet te zullen hervatten eer hun eisen zouden zijn ingewilligd. Van dat moment werd bij het bedrijf dag en nacht gepost.

De vakbond - te weten de Algemene Nederlandse Grafische Bond - distancieerde zich onmiddellijk van de actie. In de kolommen van de "Winschoter Courant" uitte één van de stakers, een man die zijn leven lang een actief lid van de vakbeweging was geweest, daarover (in een interview met een der redacteuren) zijn bittere teleurstelling. Hij zei tevens, dat de houding van de bond voor het personeel van Zaadhof niet het minste verschil uitmaakte. Hij begreep niet, dat de bond zich niet achter het conflict wilde stellen. Maar nu dat eenmaal zo lag, verzekerde hij, zouden de arbeiders het zelf wel klaren.

Toen de verbeterde en strijd lustig gevoerde actie ongeveer één week oud was, beseften de bondsbestuurders, dat het voor de positie van de organisatie toch wel een beetje riskant was om hun bij Zaadhof werkende leden volledig in de kou te laten staan. Ze vonden een soort van "tussenoplossing". De staking steunen wilden ze nog altijd niet, maar ze verklaarden zich wel bereid om te bemiddelen. Die bereidheid leidde er toe dat de bestuurders contact opnamen met de directie, die - men lette daar wel op - tot op dat moment nog geen enkel contact had gehad met de stakers en daaraan ook nog geen enkele behoefte had gevoeld.

Het gesprek tussen de bondsbestuurders en de directie van Zaadhof werd op dinsdag 17 oktober gevoerd in hotel "Vrijheid" in Winschoten. Bij het gesprek was

óók aanwezig de voorzitter van de werkgeversorganisatie in de cartonnage-industrie, de heer G.P. Herwig uit Veendam. De grafische bond werd vertegenwoordigd door de hoofdbestuurder H.W. van Arnhem, districtbestuurder P.J. de Knecht (die ook al een paar dagen eerder met de directie had gepraat) en door twee leden van 't dagelijks bestuur van de afdeling Winschoten: voorzitter W.J. Zeilstra en secretaresse mevrouw A. Dammer-Bijl.

Het gesprek veranderde nauwelijks iets aan de situatie. Of dat ook een koude douche geweest is voor het bewuste personeelslid, dat tegenover de "Winschoter Courant" zijn hart had gelucht, weten we niet. Wél weten wij, dat hij gedurende de eerste stakingsdagen voortdurend op een andere instelling van de bond is blijven hopen. Hij verklaarde tegenover de verslaggever die hem naar zijn opvattingen kwam vragen, zelfs nadrukkelijk, dat hij de weg voor de bond open wilde houden en dat daar bijvoorbeeld de reden lag dat hij zich krachtig verzet had tegen het aanvaarden van financiële hulp van het actiecomité van Fré Meis. Zo hij al gedacht mocht hebben, dat het overleg in hotel "Vrijheid" het begin van een koersverandering der organisatie inluidde, is hij bedrogen uitgekomen. Direct na afloop daarvan, dezelfde avond dus nog, verscheen de hoofdbestuurder Van Arnhem in het plaatselijk NVV-gebouw om de personeelsleden van Zaadhof die daar bijeen waren mee te delen, dat het werk moest worden hervat.

De arbeiders peinsden er eenvoudig niet over. Zij besloten unaniem tot het voortzetten van hun actie. Zo er bij de bond van geen koersverandering sprake was, bij hen wél. Op de morgen van de 18e oktober begaven de stakers zich met z'n allen naar de fabriek, om - zoals de "Winschoter Courant" schreef - "daar hun staking voort te zetten". Met andere woorden: ze wilden hun "gewone" staking omzetten in een "bezettingsstaking". De poging mislukte. Wij hebben, vooruitlopende op de hele geschiedenis, zopas al meegedeeld, dat het tenslotte tóch tot een bezetting is gekomen. Maar die had pas verscheidene weken later plaats. Op 18 oktober vonden de arbeiders de deuren van het bedrijf gesloten en voorlopig zouden zij nog buiten de poort blijven.

Een koersverandering bij de arbeiders noemden wij de bezettingspoging van de 18e oktober. Het zal de lezers duidelijk zijn waaróm. Wie er zorgvuldig op bedacht is "een weg voor de vakbond open te houden", die past niet een strijdmethode toe, waarvan bij voorbaat te voorspellen valt, dat zij de vakbeweging nog méér tegen de haren instrijkt dan het aanvaarden van stakingsgeld van de kant van Fré Meis en zijn vriendjes. Inderdaad: financiële hulp van Fré Meis zou het de vakbond "moeilijk" hebben gemaakt (lees: een voorwendsel hebben kunnen bieden om zich afzijdig te houden). Na een bedrijfsbezetting zou het vanzelfsprekend voor de vakbeweging zo goed als onmogelijk zijn geworden zich achter de stakers te scharen. Want een bedrijfsbezetting is nog altijd een strijdmiddel, dat van nature niet past bij een zo duidelijk op de grondslag der bestaande orde zich bevindende instelling als de vakbeweging, ook al heeft zij dit wapen dan - noodgedwongen - in het geval van de ENKA een keer gehanteerd. Met hun poging tot een bezetting der fabriek demonstreerden de arbeiders van Zaadhof, dat zij met de vakbond geen enkele rekening meer hielden, dat zij het niet meer mogelijk achtten, dat er van die kant nog enige hulp voor hen zou opdagen en dat zij er zich rekenschap van hadden gegeven, dat zij hun boontjes volledig zélf zouden moeten doppen.

Wat precies de invloed is geweest van die bemiddelingspoging in hotel "Vrijheid", niet slechts op 't optreden van de Zaadhof-arbeiders, maar ook op hun opvattingen, valt natuurlijk moeilijk vast te stellen. Hoe nauwkeurig een blad als de "Winschoter Courant", dat in Oost-Groningen bij duizenden de arbeiders onder zijn lezers telt, stakingen ook op de voet pleegt te volgen, dat soort kwesties dat wij in "Daad en Gedachte" plegen aan te roeren vindt men er uiteraard nimmer

in behandeld. De bezettingspoging van woensdagmorgen 18 oktober doet de bewuste krant in welgeteld zes regels af. Uit niets blijkt dat de redactie, die toch vaak genoeg heeft laten merken de strijd van de Oost-Groningse arbeiders met grote objectiviteit te willen verslaan, er zich bewust van is geweest, dat van die ochtend af de staking bij Zaadhof feitelijk in een tweede fase kwam.

Over het slot van de eerste fase, dat wil zeggen: over de bemiddelingspoging in hotel "Vrijheid", moeten wij nog even spreken. Alleen al namelijk uit hetgeen de "Winschoter Courant" daaromtrent heeft bericht, wordt het levensgrote verschil duidelijk tussen vakbondsoptreden enerzijds en zelfstandige arbeidersstrijd aan de andere kant. Twee dingen vallen op en men moet vooral niet verzuimen ze in hun onderlinge samenhang te zien. Ten eerste: de heren (van de bonden) praatten met de heren (van de directie). Geen énkél personeelslid was bij het gesprek tegenwoordig. Terwijl in hotel "Vrijheid" over hún problemen werd gepraat, was hun de vrijheid van mééspraten niet gegeven. De arbeiders mochten in het NVV-gebouw geduldig wachten tot het de bestuurders zou behagen iets te komen vertellen van hetgeen daar achter gesloten deuren was bekokstoofd.

Een normale gang van zaken bij vakbondsonderhandeling, zal men zeggen. Inderdaad: de gebruikelijke gang. Maar dat wil naar onze opvatting dan toch allesbehalve betekenen, dat de "gebruikelijke" gang van zaken tevens een bevredigende gang van zaken zou zijn. We willen daarmee niet zeggen, dat het ánders had moeten gebeuren. Het kán volgens ons niet anders gebeuren, omdat de vakbeweging geenszins een organisatie van de arbeiders is, doch een maatschappelijke instelling die de functie heeft óver de arbeiders te beschikken. Dat echter wordt door wat er daar in Winschoten geschied is nog weer eens duidelijk onderstreept.

Het tweede wat ons uit de berichtgeving in de "Winschoter Courant" opvalt is, dat de heren bestuurders daar in hotel "Vrijheid" zo maar opeens de eisen van de arbeiders - die betrekking hadden op uitkeringen ineens, zoals gezegd - met honderd gulden verlaagden. Wie hun daartoe gemachtigd had? Geen mens, zo blijkt uit alle vermelde feiten. Ze deden 't zomaar op eigen houtje, zonder enige ruggespraak. Was de bespreking naar de vorm reeds een overleg over de arbeidersverlangingen, maar zonder hen, ook naar de inhoud was dat het geval. Een typerend zaakje!

Directeur Zaadhof is op de voorstellen van de bestuurders niet ingegaan. Hij had aanvankelijk aangekondigd, helemaal niet te willen praten eer het werk zou zijn hervat. Op dat punt heeft hij het been niet stijf gehouden. Maar het voorstel van de bestuurders (f.100 minder dan de arbeiders vroegen) wierp hij vér van zich. Gesteld echter dat hij dat nu eens niet had gedaan, wat dan? Dan zouden de heren bestuurders in het NVV-gebouw zijn gekomen en alle mogelijke moeite hebben gedaan om de arbeiders over te halen tot het aanvaarden van het compromis. Men behoeft zich de situatie maar voor te stellen om een volledig beeld te hebben van de wijze waarop de vakbeweging in de kapitalistische samenleving functioneert.

Nu is het zo, dat de arbeiders uiteindelijk inderdaad met f.100 minder genoegen hebben genomen dan ze aanvankelijk vroegen op de dag dat ze in staking gingen. Maar dat is hún zaak. Het is iets totaal anders of een paar vakbondsmensen zonder ruggespraak met de stakers zélf met zo'n voorstel komen. Want zó is het gegaan. Niet meneer Zaadhof kwam met een voorstel, dat honderd gulden beneden de eisen lag, nee de bestuurders kwamen er mee, geheel uit eigen beweging. Ze hoopen kennelijk dat meneer Zaadhof wel toe zou happen en ze rekenden er kennelijk op dat dan wel bij de arbeiders te kunnen verkopen. Dan waren zij de brave jongens geweest, die het conflict tot een einde hadden weten te brengen en daarmee het nut van de vakbeweging maar weer eens hadden bewezen. Maar het lukte niet en daarmee kregen de arbeiders een aanschouwelijk lesje, waaruit te leren viel, dat

voor de strijd de vakbeweging geen énkél nu heeft.

Zo het de "Winschoter Courant" al niet duidelijk voor ogen mag hebben gestaan, dat de staking bij Zaadhof vóór de 18e oktober een ánder karakter droeg dan na deze datum het geval was, het blad besefte wél, dat de actie een verscherping had ondergaan. De sporen daarvan tekenden zich ook duidelijk af in zijn kolommen.

Op vrijdag 20 oktober publiceerde de "Winschoter Courant" een brief, die de directie van Zaadhof aan de redactie had gericht. Tevoren had die redactie deze brief aan de bondsbestuurder W.J. Zeilstra laten lezen. Zeilstra noemde de brief "een brutaal stukje" en voegde er aan toe, dat het bondsbestuur niet verzuimen zou schriftelijk daarop te reageren. Of het bondsbestuur dat ook inderdaad gedaan heeft, kunnen we niet meedelen. Als het gebeurd is, dan heeft het bondsbestuur in ieder geval géén afschrift van haar reactie aan de "Winschoter Courant" ter beschikking gesteld. Op de vraag "waarom niet?" kunnen wij natuurlijk evenmin antwoord geven. Maar uit het feit dát het niet gebeurd is blijkt in ieder geval al wel weer opnieuw, dat bondsbesturen dit soort zaken in principe als een "ondersje" tussen hen en de directie beschouwen, waar het grote publiek niets mee te maken heeft.

Geheel anders dachten de Zaadhof-arbeiders er over. Zij klommen onmiddellijk nadat de brief van hun directie in de "Winschoter Courant" was verschenen, in de pen. Zij antwoordden directeur-Zaadhof met een stuk, zó scherp, zo zakelijk, zo overtuigend en zó met de puntjes op de i, als alleen maar kan worden opgesteld door mensen die zélf bij het geval betrokken zijn en er ieder detail van kennen. Het is niet overdreven om te beweren, dat de directie van Zaadhof werkelijk "nergens meer was" toen het antwoord van de arbeiders zwart op wit was afgedrukt en volkomen haar gezicht verloren had. De brief van de Zaadhof-directie was ontmaskerd als een even leugenachtig als huichelachtig stuk.

De Zaadhof-directie had in háár brief op min of meer huilerige toon gevraagd wat of haar brave arbeiders toch eigenlijk wel bezielde. Zij willen, zo betoogde zij, hier dezelfde regeling toegepast zien als in de Pekela's. Wat bezielt ze toch. De regeling die wij voorstellen komt veel voordeliger voor ze uit. Onze arbeiders moet dat toch ook wel bekend zijn. Conclusie van de directie: onze arbeiders zijn vast en zeker door extreme elementen opgestookt.

De arbeiders gaven de heer Zaadhof lik op stuk. Ze rekenden hem haarfijn voor dat er van zijn beweringen geen donder klopte. Ze herinnerden hem er aan, dat hij hun vorig jaar bij de kerstgratificatie ook al f.100 tekort gedaan had en zij becijferden dat hun achterstand op de arbeiders in Pekela feitelijk dus nog groter was dan op het eerste gezicht al kon worden aangetoond. En wat dat opstoken betreft lachten zij hem eenvoudig in zijn gezicht uit. Als er, zo betoogden de arbeiders, in deze zaak al extreme elementen een rol spelen, dan moet u die zoeken op uw eigen directiekantoor. Daar zitten de mensen met extreem-ouderwetse, 17e eeuwse opvattingen hun winsten te tellen en plannen te smeden om zich via hun personeel te verrijken.

Op hetzelfde moment, dat de heer Zaadhof de beschuldiging uitsprak, dat er achter de staking "extremistische elementen" zouden zitten - en iedereen in Oost-Groningen weet wat of er wordt bedoeld wanneer dergelijke woorden worden gebezigd - bood de heer Meis (tactisch optreden is nu eenmaal het laatste waardoor zijn partij zich kenmerkt) de stakers opnieuw zijn hulp aan. En net al tijdens de eerste fase wezen de arbeiders van Zaadhof opnieuw zijn hulp vierkant af. In een vergadering, die zij 19 oktober in het Winschoter NVV-huis hielden, verklaarden zij, toen het aanbod ter sprake kwam, dat zij hun eigen boontjes wilden doppen. De "Winschoter Courant" vroeg zich af, hoe lang zij dat nog zouden kunnen volhouden, De bond betaalde namelijk niet. Van bepaalde zijde werd gesuggereerd, dat hij

dat langs een achterdeurtje toch wel degelijk zou doen. Het werd door de bestuurder Zeilstra nadrukkelijk ontkend. De gedachte alleen al, dat de vakbeweging deze stakende arbeiders iets zou toestoppen wees hij verontwaardigd van de hand.

Op woensdag 25 oktober berichtte de "Winschoter Courant", dat de voorafgaande dagen de stakende arbeiders van Zaadhof ook waren benaderd door "mensen van Ton Regtien uit Groningen", maar dat ze ook die hulp hadden afgeslagen. In hetzelfde krantenbericht was er sprake van, dat de arbeiders hun actie wilden verscherpen, omdat er in de fabriek gewerkt werd door de twee directeuren en door een vertegenwoordiger. De arbeiders zochten naar middelen om de productie volledig lam te leggen.

Op vrijdag 27 oktober werd er in het NVV-huis te Winschoten een vergadering gehouden. Aanwezig waren: het gehele, 27 man tellende, personeel van Zaadhof, de districtsbestuurder P.J. de Knecht van de Algemene Nederlandse Grafische Bond en de bestuurders van de plaatselijke afdeling van die organisatie. Het resultaat van die bijeenkomst was, dat de stakers zich bereid verklaarden op maandag 30 oktober het werk te hervatten. Dat gebeurde - aldus de "Winschoter Courant" - nadat zij de garantie hadden gekregen, dat er aan de eisen waarvoor zij in strijd waren gegaan zou worden voldaan. Als voorwaarde voor de werkhervatting stelden zij dat er eerst geld op tafel moest komen. Zaterdag 28 oktober zou der derhalve aan iedere staker een voorschot worden betaald. De voorzitter van de Vereniging van Cartonagefabrikanten, de reeds eerder genoemde heer C.P. Herwig uit Veendam, had zich bereid verklaard als bemiddelaar op te treden tussen de stakers en de directie van Zaadhof. De arbeiders spraken in hem als bemiddelaar hun vertrouwen uit. Ook de directie van Zaadhof ging met zijn bemiddeling akkoord.

Wij ontlenen deze bijzonderheden aan een bericht in de "Winschoter Courant" van zaterdag 28 oktober. Van dat bericht was vooral de laatste alinea belangwekkend. Zij luidde letterlijk aldus:

"De heer Herwig zal nu contact opnemen met de Grafische Bond om te zien of het loon van de 27 stakers zo kan worden veranderd dat aan gerechtvaardigde eisen tegemoet kan worden gekomen. De onderhandelingen met de directie van Zaadhof over de eisen die de werknemers stelden zal ongeveer veertien dagen tot drie weken in beslag nemen."

Uit de mededeling is maar één conclusie mogelijk: de heer Herwig moest, alvorens hij de kans liep met enig succes zijn rol als bemiddelaar bij de directie van Zaadhof te kunnen spelen, é é r s t een ándere barrière nemen, namelijk de barrière van de Grafische Bond, die blijkbaar strikt vasthield aan een bepaalde interpretatie van de c.a.o., die de heer Herwig als voorzitter van de patroons bereid was op een ándere manier te interpreteren, die meer in overeenstemming was met de praktijken die bijvoorbeeld in de beide Pekela's werden gevolgd. De figuur deed zich hier voor, dat een patroon bij de bond moest aandringen op een voor de arbeiders wat voordeliger uitleg van het contract. Wie dat voor een "onmogelijke" conclusie mocht houden, zij er op gewezen, dat de feiten er niet om liegen en dat bij de Grafische Bond werkelijk niets onmogelijk is. Ons is een geval bekend van 'n grafisch bedrijf in het centrum van het land, waar de bedrijfsleiding bereid was om hogere lonen te betalen dan waarin de c.a.o. voorzag. Het ging niet door aangezien de bond zich tegen een dergelijk loon met hand en tand verzette en zelfs met een proces dreigde ingeval er tot uitbetaling van "zwart" loon zou worden overgegaan. Omtrent de gang van zaken daar zijn wij op de hoogte gesteld door de verontwaardigde bedrijfsleider.

Om terug te komen op de gebeurtenissen in Winschoten: op de bewuste maandag 30 oktober werd het werk inderdaad hervat. Vier dagen later berichtte de "Winscho-

ter Courant", dat de heer Herwig gereed is met een voorstel "betreffende de herstructurering van de lonen, dat voorziet in een herziening van de loonregeling, zoals deze tot dusver door Zaadhof is toegepast. Binnen de mogelijkheden, die de bestaande c.a.o. hiertoe biedt, geven de nieuwe loonschalen een volledige compensatie voor de verschillen in loonsom met de cartonnageindustrie in Oude Pekela.

Met andere woorden: de arbeiders staakten voor iets, wat volledig binnen de bestaande c.a.o. lag, maar de bond wilde hun strijd niet steunen, omdat zulks in strijd met de c.a.o. zou zijn. Niet de bond maakte Zaadhof attent op een verkeerde toepassing van de c.a.o., nee het was een patroon, die er de bond op attent moest maken. Direct bij het begin van het conflict zou de bond van de heer Zaadhof een betere toepassing van de c.a.o. hebben kunnen eisen en hem er tevens op hebben kunnen wijzen, dat de afdwinging van een dergelijke toepassing met "de uiterste middelen" zelfs op grond van de burgerlijke wetgeving (het beruchte Panhonnibco-arrest o.a.) niet als "wanprestatie" en derhalve strafbaar zou kunnen worden beschouwd. De reden dat de bond dat allemaal n i e t deed sproot natuurlijk uit het karakter van de bond voort. Wat bereikt werd, werd bereikt door de arbeiders zelf.

Overigens werd het volstrekt niet meteen bereikt. Bij de toepassing van het door de heer Herwig bereikte compromis deden zich nog wat strubbelingen voor. De door hem gevonden oplossing behelsde namelijk, dat de Zaadhof-directie de helft van de stakingsdagen zou uitbetalen. Toen puntje bij paaltje kwam bleef die betaling van de stakingsdagen achterwege. Directeur Zaadhof verschool zich achter het smoesje, dat hem van dat onderdeel van het compromis niets was meegedeeld. Het Zaadhof-personeel is daarop in de morgen van maandag 13 november opnieuw in staking gegaan. Ditmaal werd de fabriek niet verlaten. De arbeiders bleven in 't gebouw. Ze stelden, om iedere productie onmogelijk te maken, de hoofdstroomschakelaar buiten werking en posteerden zich met z'n allen in de buurt van die schakelaar om te beletten, dat de stroom weer zou worden ingeschakeld zolang aan hun eisen niet tegemoet gekomen was. Bovendien zorgden ze ervoor, dat de deuren van het bedrijf hermetisch gesloten bleven, zodat er niets aan- of afgevoerd kon worden. De actie had, zo schreef de "Winschoter Courant", een gedisciplineerd karakter.

Onmiddellijk na het begin van deze hernieuwde actie in het bedrijf voerde directeur J. Zaadhof sr. gesprekken met de bedrijfscommissie van het personeel. Het resultaat daarvan was, dat hij toezegde de stakingsdagen alsnog te zullen betalen. Daarop werd - om kwart over tien, de directie ging blijkbaar snel door de knieën - het werk hervat. De betaling volgde in de loop van de middag. Over dat slot van de strijd deelde de "Winschoter Courant" nog mee, dat de actie wederom door het g e h e l e personeel werd doorgevoerd en dat ook de beide kantoormeisjes daaraan deelnamen.

=====

NOG STEEDS VOORRADIG:

WAS DE SOCIAAL-DEMOCRATIE OOIT SOCIALISTISCH? Een beschouwing over haar wezen.

VAN BERIA TOT ZJOEKOF. Sociaal-economische achtergronden van de déstalinisatie.

OVER BOLSJEWISME EN FASCISME.

Deze brochures, die onmisbaar zijn voor allen die het partijwezen willen begrijpen, kosten franco per post slechts f 1,75.

Bestellingen aan "Daad en Gedachte", Corn. Outshoornstraat 1^I, Amsterdam 1016.

E E N I N T E R V I E W M E T J A C Q U E S D U C L O S

"De Groene Amsterdammer" publiceerde op 10 januari j.l. een interview van de Parijse correspondent van dat weekblad met de 76-jarige Franse bolsjewistische voorman Jacques D u c l o s , een van de meest vooraanstaande leiders van de Franse communistische partij, de P.F.C. Aanleiding tot het gesprek was het regeerakkoord, dat de Franse communisten en de Franse sociaal-democraten in de zomer van het vorige jaar gesloten hebben en waarmee zij gezamenlijk en met steun van wat z.g. Linkse-radicalen de verkiezingen ingaan, die binnenkort in Frankrijk zullen worden gehouden.

Al na de eerste vraag van de interviewster - Jacqueline Wesselius - heeft Duclos verklaard, dat aan het huidige regeerakkoord een veel grotere betekenis moet worden gehecht dan aan het in 1934/35 tot stand gekomen "Volksfront". De uitspraak is niet zo verwonderlijk. De Volksfrontregering van voor de oorlog is voor de massa's op een teleurstelling uitgelopen; de Franse C.P. heeft in die periode een rol gespeeld, die fel is becritiseerd. Geen wonder dat de oude vos Duclos onmiddellijk een poging ondernam om eventuele vergelijkingen in het voordeel van de huidige coalitie te doen uitvallen.

Anders dan in 1934/35, zo ongeveer de verklaring van Duclos, hebben wij nu een gezamenlijk regeringsprogram. Het gaat ons er thans om "een situatie te creëren die het mogelijk maakt, het beleid van ons land fundamenteel te veranderen. In 1936 waren de doelstellingen bescheidener, eenvoudiger, terwijl het nu om een fundamentele verandering van de Franse maatschappij gaat."

Jacqueline Wesselius heeft hem n i e t gevraagd, waarom hij op 22 juli '37 in een - ook als brochure uitgegeven - rede in het centraal comité van de PCF iets geheel ánders heeft beweerd. Terwijl hij nu zegt, dat de Volksfrontpartijen destijds géén gezamenlijk regeerprogram bezaten, handelt zijn bewuste rede, die als brochure de titel kreeg van "Terug naar het program" 1), juist speciaal daarover en niet minder over het feit, dat Volksfront-premier Léon Blum daarvan was afgeweken. De leugens van Duclos over de zogenaamde verschillen tussen het toenmalige Volksfrontpact en 't huidige regeerakkoord zijn uitsluitend bedoeld om de aandacht af te leiden van de waarheid, dat zowel de ene als de andere politieke overeenkomst getypeerd wordt door een zuiver parlementair denkpatroon, dat kenmerkend is voor de burgerlijke democratie. De Franse journalist André Fontaine, verbonden aan het dagblad "Le Monde", heeft er in een commentaar op gewezen en er zijn verbazing over uitgesproken, dat een partij als de PCF opeens dergelijke burgerlijke opvattingen blijkt aan te hangen. Nu, van "opeens" is er bepaald geen sprake. Als iets verbazingwekkends is, dan niet de houding van de Franse CP, maar het feit dat Fontaine nooit iets bemerkt heeft van haar burgerlijk karakter en van de geschiedenis van het Front Populaire slecht op de hoogte blijkt. Jacqueline Wesselius blijkt daar niet veel meer van af te weten. Ze laat zich in dat opzicht door Duclos lekker om de tuin leiden.

Wat Duclos echter verborgen wil houden komt langs een omweg toch wel aan de dag. Zo grof zijn z'n leugens niet of Duclos' bekrompen burgerlijke kijk op de politiek komt overal om de hoek kijken. Zo duidelijk zelfs, dat het interview dáárdor lezenswaardig wordt.

1) Jacques Duclos, "Retour au Programme", Editions du comité populaire de propagande, 120 Rue Lafayette, Paris. De lezers van het bolsjewistische dagblad "l'Humanité" ontvingen de brochure op 22 juli '37 als bijlage bij hun krant. Ze werd ook los verkocht.

"Wij zijn van mening", heeft Duclos gezegd, "Dat wij het parlementaire systeem samen met andere middelen moeten gebruiken om de belangen van de arbeidersklasse te verdedigen en wij denken ook dat het in de huidige omstandigheden mogelijk is om tot fundamentele veranderingen te komen op een vreedzame manier." Precies hetzelfde is vóór hem door anderen gezegd. Door Carl Severing, de sociaaldemocratische pruisische minister bijvoorbeeld, door de Zweedse sociaaldemocraat Hjalmar Branting, door Troelstra en Vliegen of door Ramsey MacDonald in Groot-Brittannië. Al dit soort lieden zijn door de partij van Duclos altijd - en niet zonder reden - voor reformisten uitgekreten. Waarom heeft Jacqueline Wesselius niet aan Duclos gevraagd, wat zijn partij toch wel op dat reformisme tegen had? Waarom heeft ze niet nader geïnformeerd, wat of hij wel bedoelde, toen hij van "andere middelen" sprak náást de parlementaire. Is het niet zo geweest, dat de Franse C.P. - en zij niet alleen - zich altijd fel tegen ieder ander middel dan 't parlementaire heeft gekeerd? Was het niet zo, dat de Franse partij zich tijdens de Volksfrontperiode tegen het stakingswapen keerde, dat door de Franse arbeidersklasse werd gehanteerd?

Natuurlijk had Duclos formeel volkomen gelijk toen hij tegenover Jacqueline Wesselius de kleine "linkse" groepen en groepjes in Frankrijk bestempelde als mensen, die alleen maar met de mond "revolutionairtje spelen". Maar heeft de C.P. ooit iets anders gedaan? "Er kan", zei Duclos in het interview, "niets gebeuren zonder een massabeweging. Wij zijn van mening dat met de massabeweging alles mogelijk is en zonder de massabeweging niets." Terecht! Maar waarom heeft Jacqueline Wesselius hem niet meteen gevraagd of dat de reden is, dat de C.P.F. zich in de meidagen van 1968 t e g e n de massabeweging keerde? De bewuste uitspraak van Duclos was een van de vele leugens van Duclos die Jacqueline Wesselius voor zoe-te koek geslikt heeft.

De politiek van de Franse C.P. is, net als de politiek van iedere C.P., niet gericht op een "samen met de massa's", maar op een "tot elke prijs aan het hoofd van de massa's" en als het gevaar bestaat dat de massa's zelfstandig optreden en handelen, dan "tegen de massa's". In 1936 zei de Franse bolsjewiek Maurice Thorez tot de arbeiders die de bedrijven bezet hielden: "Men moet een staking weten te beëindigen!" In 1968 gaf de C.P. er de voorkeur aan De Gaulle de hand boven het hoofd te houden liever dan door de massa's onder de voet te worden gelopen. Dat zijn dingen waar Jacques Duclos eigener beweging natuurlijk niet over praat. Hij praat er ook niet over, dat de nationalisatie van veertien (!) grote Franse bedrijven - het meest "radicale" punt van 't regeerakkoord - natuurlijk geen enkele aantasting betekent van het kapitalisme. In het zachte interviewtje van Jacqueline Wesselius zijn ze onaangeroerd gebleven. "Duclos", zegt de interviewster zelf, "was tijdens het gesprek zeer op zijn hoede al verborg hij dat achter erg veel vriendelijkheid". Voor die vriendelijkheid had hij reden, zijn wantrouwen, zo het er was, lijkt ons misplaatst.

=====